

26.57x31.53	1/6	עמוד 1	הארץ - גלריה	22/01/2021	75954638-7
רני רהב יחצ - 566					

גלריה שישי

www.haaretz.co.il
יום שישי ט' בשבט תשפ"א
22 בינואר 2021

שמונים שנה אחרי שנרצחה
במיידנק התגלו 700 עבודותיה
של גרטרוד קאודרס בתוך
קירות בית ישן בפראג

22

הסדרה החדשה
של מרטין
סקורסזה היא
שיר פרידה
מניו יורק כפי
שהכרנו אותה

3

האם הקורונה
הביאה לניצחון
הסופי של
הטלוויזיה על
הקולנוע?

6

ראמבל רצתה
להיות התשובה
הימנית-השמרנית
ליוטיוב, אבל
הפכה למאגר של
דיסאינפורמציה

8

חריג בנוף

הוא נצר לאצולת תרבות מקומית, הוא האלמן של רונית
אלקבץ והוא משבץ את קו הרקיע של גוש דן בעוד ועוד
מגדלים מנקרי עיניים. אלו (ועוד כמה דברים) הופכים את
אבנר ישר לרוקסטאר של עולם האדריכלות הישראלי

מורן שריר, עמ' 14

מוסף
ספרים
עמ' 48

26.57x31.23	2/6	14	עמוד	הארץ - גלריה	22/01/2021	75954633-2
רני רהב יחצ - 566						

אבנר ישר בבניין
בתכנון, מנדל
רוטשילד 1 בתל
אביב. סטיגמה
מטופשת

20.64x27.86	3/6	15	תמוז	הארץ - גלריה	22/01/2021	75954634-3
דני רהב יחצ - 566						

המשרד של האדריכל אבנר ישר ממקם בקומת קרקע. חוזה מדינת המגדלים, האיש שעיצב את קו הרקיע של גוש דן ותיכנן אלפי חללי עבודה הנטועים עמוק בשמים ומשקיפים כמעט עד דמשק, יושב בקומה הנמוכה ביותר של בניין שלוש קומות ברחוב טשרניחובסקי בתל אביב ומהחלון שלו אי אפשר לראות כלום.

אבנר ישר, בן 64, הרוויח לעצמו מוניטין של ארכיטקט אולטרה-קפיטליסט, משרת של יזמים, אימפריאליסט של השמים שבונה מגדלי דירות לנובורישים ומעמיקים על המטרופולין הצ'ופה בנייה לגובה מעל ליכולת העיכול שלה. רגע לפני שהראיון מסתיים, הוא מבקש להגיד משהו: "תראה, יש נטייה של הזמנים האלה לדיון מאוד ציני. הכל אישי וביקורתי. ואיכשהו אולי אני כן קצת מצליח, אבל לא מספיק לפי רצוני, להסביר את החשיבות של המקצוע הזה בחיים שלנו. אז אני אומר דברים כאלה וקורא אחר כך טוקבקים שכותבים: 'אהה בטח, הוא בונה לע' שירים'. זה שאני משרת של יזמים, בסדר, סיסמאות אחלה. אז מה אם אני משרת של יזמים? היזמים הם אלה שבונים את העיר הזאת, את העולם הזה. מי בונה את הרחוב שאתה מסתובב בו? העירייה?! אחד מ-20 בתים זה בניין ציבורי. מי שבונה את הרחוב וקובע איך ייראה המקום שאתה הולך לשתות קפה או יורד עם הכלב, זה ארכיטקט שמשרת קפיטליזם. אז אפשר לבקר את מה שעושים, אבל הצד המסחרי של החברה שלנו הוא זה שבונה את הסביבה הזאת. והקהל עסוק בלשנוא. שונאים את היזמים, שונאים את האדריכל שמתכנן לעשירים".

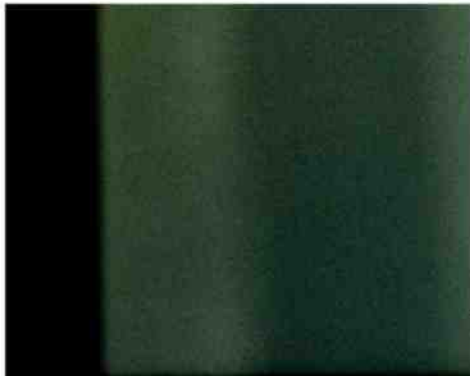
האינטרס של היום הוא קודם כל לעשות כסף, אם הוא...

"מה האינטרס של הרופא? להציל חיים או לע' שות כסף או לגדל את הילדים שלו? אתה בטוח שכל רופא שאתה הולך אליו בקופת חולים, כל בוקר הוא קורא את שבועת היפוקרטס עוד פעם כדי לא להתבלבל? אם יש רופא תאב בצע אז הוא רופא תאב בצע. אם יש יום תאב בצע שבונה חרא ועובד על אנשים, תוקיע אותו, תשמיד אותו. ויש כאלה. ואני לא עובד איתם וכמוכן שאני לא אגיד שמות ואלה שמות מפורסמים. אני מבחירה לא אעבוד איתם. בכל מקצוע יש אנשים טובים ופחות טובים ואנשים נוראיים".

אני אגיד לך למה באים אליך בטענות. כי בניגוד ליום שהוא איש עסקים, אתה לא למדת אדריכלות רק בשביל להרוויח כסף.

"אני לא עובד בשביל להרוויח כסף, אני עובד... קודם כל, לא היה לי כסף כשהייתי צעיר ואבא שלי לא היה עשיר. כל המשרד הזה נבנה בכוחות עצמיים, בהלוואות, כלי שום כפית של כסף. זה לא אומר שהתהליך הזה הפך אותי לאיש רע. זה לא אומר שאני בולע את המתחרים שלי ולא נותן להם לחיות. באותה מידה יש יזמים שאכפת להם שיהיה פרויקט יפה ונותנים לאנשים דירות טובות. תלוי ביום".

מיום אין ציפיות. מארכיטקט יש ציפיה שתהיה לו אחריות אסתטית, חברתית, אורבנית.

מגדל השן

שנאת העשירים. נחיצותם של גורדי השחקים. חוסר הפרגון בעולם האדריכלות. הקנאה של אביו, הארכיטקט המיתולוגי יצחק ישר, בהצלחתו. מותה של אשתו רונית אלקבץ. נישואיו הטריים לאדריכלית הצעירה ממנו בשלושים שנה שעובדת במשרדו. לא ניכר שאבנר ישר, המתכנן את קו הרקיע של גוש דן, מפחד להיות האדריכל הקפיטליסטי והמוחצן מכולם

מורן שריר צילום: מאיר כהן

"אני חושב שיש לי אחריות. אני פועל מתוך האחריות הזאת. העובדה שזה ששוכר את שיי רותי, יש לו חברה שמוכרת דירות יקרות בתל אביב, לא עושה ממנו איש רע. אני לא רואה בשוק הזה חיות טורפות עם שומן נוזל מהשפתיים, כי זו תדמית לא נכונה. הכל יקר. הקרקע כל כך יקרה, אז גם הדירות העממיות שבונים בתל אביב יקרות. אנחנו המון אנשים במקום קטן. לא היזמים הפכו את השוק הזה ליקר, אלא החוטר בקרקעות והעובדה שבונים קוטג'ים במקום בנייה רוויה. זה מביא ליוקרה הבחינה הזאת צריכה להיות יותר מעמיקה. ברגע שמוצאים מישו שאפשר להדביק לו איוו סטיגמה, כבר לא מעניין כלום. יכול להיות איש שרוצה לעשות כסף ויש לו עוד מניעים. להיות עשיר זה לא בהכרח אומר שאתה רע".

אתה חושב שזה שריד לתפישה מפא"ניקית סוציאליסטית שרואה בכסף דבר מגונה?

"תראה, אני לא חושב שבארץ רואים בכסף דבר מגונה, כי כולם רוצים לעשות כסף. אבל אלה שעושים ומצליחים, אז שונאים אותם".

אז השנאה היא של אלה שלא הצליחו לע' שות כסף?

"אולי. אני לא בטוח שהעם מתגעגע לסר ציאליוזם. וכל מצביעי ביכר, שהם רבים, הם לא מתגעגעים לסוציאליוזם. והם אלה שכותבים את הטוקבקים המתלהמים האלה. אני חושב שחוסר הפרגון הוא אולי, אני לא יודע, אני נוהר בלשריני, אבל אולי משהו יהודי. אני לא יודע, אבל יש חוסר פרגון עצום בארץ. כל מי שמצליח הוא לא בסדר, בטוח הוא גנב את ההצלחה ממישהו אחר".

אתה רואה את זה גם בתחום שלך?

"בטח. קנאה נוראית. קנאה והשמצות. לפע'מים אני רואה בניין יפה, אני מברר מי תיכנן ואני מתקשר או כותב לאדריכל. שולח לו ברכות. הפ'רגון כל כך מפתיע אותם. למה? מה, אני היחיד? אם אדריכל מתחרה שלי עושה בניין נהדר ומ'עלה את הסטנדרט, אז אני איהנה מזה גם". הק'נאה הזאת לא מרבה חוכמה, אבל זה שיש הר'בה שעושים ומצליחים זה טוב".

את ההצלחה שלו אבנר ישר אוהב לא רק להשיג אלא גם להציג. בניצחונות המקצועיים שלו אפשר להיתקל לא מתוך סיורים ברחובות הקטנים של תל אביב אלא ממעוף מטוס וממרחק עשרות קילומטרים. הוא אוהב להנ'יח את עצמו במרחב הציבורי ולא רק בזכות הפרויקטים שתיכנן אלא גם בעזרת הפרסונה שלו ובעזרת משרד יחסי הציבור של רני רהב. כמו המגדלים שלו שמזדקרים לשמים, גם הוא, הארכיטקט הבליון, הטווס, הכוחני, האלפא-מיילי, מתבלט על הרקע הישראלי האפור. בזמן שרוב הקולגות שלו בני דורו ומעמדו - יציר'תים ומבריקים ככל שיהיו - שומרים על דיי'מוי פקידותי ומרובע, אבנר ישר שם את עצמו בחוץ ומקדימה. הוא לא נרתע מהפרסום וגם לא מהעיסוק בדמותו ובחיי האישיים. זה היה כך כשהתחתן עם רונית אלקבץ וגם עכשיו, אר'בע שנים אחרי מותה, כשהתחתן עם אדריכלית צעירה מהמשרד שלו.

בזמן השיחה יד ימין של ישר משרכבת צורות גיאומטריות בטוח שחור על נייר לבן. על אחת האצבעות טבעת עם אבן שחורה גדולה. כיד השנייה טבעת נישואין וכאזון עגיל יהלום בגודל כריא. הוא לובש חולצת טי שחורה, השרוולים ארוכים וגם המחשוף.

26.68x29.28	4/6	16	עמוד	הארץ - גלריה	22/01/2021	75954635-4
דני רהב יחצ - 566						

בניינים בתכנונו של אבנר ישר (מימין): מגדל W, מגדלי ToHa, הדמיה למגדל 120. בנייה לעשירים צילומים: עמית גירון, שרון צרפתי, ישר אדריכלים

פונץ'. הוא מספר שזו היתה המאפיה של אבא שלן, ונדמה שזה הבדל האחרון שעוד נשאר מא-ביו במשרד הזה.

אביו, הארכיטקט יצחק ישר, הקים את המש-רה. בין התכנונים שלו: מוזיאון תל אביב (בשי-תוף דן איתן), דיזינגוף סנטר (בשיתוף עליזה טר-לדו) ובית התפוצות. אמו של אבנר היתה זמרת האופרה רמה סמסונוב. ישר האב (כמו הבן) היה נשוי שלוש פעמים. תחילה לחנה מרון, אחר כך לסמסונוב ובהמשך חייו לתמר רפפורט.

בשנת 1986 אבנר הצטרף לאביו ב"ישר אד-ריכלים". זה היה אז משרד קטן שתיכנן בעיקר מבנים ציבוריים וממשלתיים, חלקם ייזכרו לדור רות. "אבא שלי לא הסתדר עם השוק הפרטי. אני הכנסתי את זה. הוא לא רצה להתעסק עם יומים, אמר לי 'זה סתם אנשים רוצים לעשות כסף'. אז מה? כאילו שפקידי הממשלה יש להם מניעים עמוקים מוסריים. לא חשוב, זה מה שהוא היה. לא התאים לו העולם הזה. אבל אני, התאים לי הייתי מעולם אחר ובאמת נהייתי ארכיטקט על המפרק הזה בין הכלכלה של המדינה לכלכלה החופשית, סוף שנות ה-70, 80".

אז עשית את השינוי במשרד עוד כשהוא היה פה?

"לגמרי. לא היה כלום, אני הבאתי את כל העבודה, הכל היה ממני גם בזכותי ובזכות שמו אבל אני הלכתי והבאתי וחיפשתי, וכייתי את רגלי לחפש עבודה הרבה שנים".

היה בזה אלמנט של מרד?

"אני לא הייתי בהליך של מרד נגד אבא שלי. אולי לא היה לי אומץ למרד בו. אבל לא ויתרתי. לקראת הסוף, לפני שהוא עזב, בעצם כל הקליינטים כבר היו שלי. הם היו של המ-שרד אבל היו מטלפנים אלי. ואני חושב שלאט לאט הוא הרגיש שהוא פחות רלוונטי. שזה לא נעים בכלל".

כמה זמן עבדתם ביחד?

"עשר שנים".

בעוד שכולם מתנגדים למגדלים של העשי-רים, כל הארץ התמלאה במגדלים. עממיים. והם מצוינים".

אז מה ההבדל אם אתה גר בתל אביב או בחדרה?

"זה הכל עיר אחת גדולה. ככה אני חושב".

אבל אתה רומנטיקן של תל אביב.

"או מה? זה אומר שאני מתכחש למציאות? אני רומנטיקן של תל אביב אבל אני לא נוסטלגי ולא מנסה לשמר את רחובות ילדותי. אני חושב שעיר זה אורגניזם חי ופועם והוא צריך להשת-נות עם האנשים שחיים בו. הכפייה של הדורות הקודמים צריכה להיות מוגבלת. אלה מסורת ותרבות וזה בסדר אבל לא שאתה לא יכול לע-שות כלום. תראה את פריז. פריז היא באמת הד-בר הכי יפה שיש, היא ממש תכשיט בעיני, ג'ול כזה. עד היום נעצרת לי הנשימה מכך שזה כל כך מרהיב. אבל עם השנים זה התחיל להיראות שנסמע חילול השם, אבל אם נבולוואר כזה היו הורסים בניין אחד ותוקעים משהו לגמרי הפוך, לי באופן אישי היה קצת יותר נעים. גם כמו שא-ני חושב שצלקת בפנים מוסיפה עניין, גם לפנים מושלמים. המושלמות הזאת היא סוג של די-קטורה. כפרזו אם אתה רוצה לצבוע את המע-קה במרפסת שלך אתה צריך רישיון מהעירייה. "אני חושב שזה נורא יפה שאני נולדתי בתל אביב וגדלתי והעיר נראתה לגמרי אחרת והיל-דים שלי גדלים בתל אביב והעיר משתנה ומת-פתחת. המרחב משתנה ומתעדכן. אני לא יודע אם זה נכון שעיר תהיה ג'ול. עיר זה לא ג'ול. עיר זה ג'ונגל. שיש בו מקומות יפים ומקומות פחות יפים ומקומות מטופנים והכי עילאיים ויש בו קונצרטים ויש בו בתי זונות ויש בו פשע ובתי חולים ובתי מקדש. אנשים. כמו שאני לא אוהב שניקו את ניו יורק לגמרי וכולם נחמדים וכולם פוליטיקלי קורקט".

הדיבור שלו חותך, בולע הברות, בקול עמוק של סיגריות. בחדר שלו מותר לעשן, אפילו רצוי על השולחן מאפרה בצבע זהב ובקוטר של קערת

הבדלי המעמדות מאוד ניכרים בסיטואציות כא-לה ותפתח גם אוכלוסייה עשירה שהיא יותר בריאה ואוכלוסייה פחות עשירה פחות בריאה. אני חושב שייצאו כוחות מתוך החברה שישנו קצת את המהלך הזה, וזה בא בתקופה שהקפי-טליום הגיע לאיזה מקום מאוד חזירי ככה. העו-ר מתחלק בעולם בצורה מטורפת, שפרומיל יש לו חצי מהכסף של העולם. זה חייב איכשהו או להשתנות או להתפוצץ".

אתה מדבר על קפיטליזם משתולל. הק-פיטליזם המשתולל הזה משרת אותך נהדר. "הקפיטליזם משרת אותך, ההשתוללות שלו לא משרתת אותי. אם היומים שאני עובד בש-בילם, וגם אני, היינו משלמים יותר מסים והעו-ר היה מתחלק בצורה אחרת, עדיין היה קפי-טליום ועדיין הייתי נהנה מהדרייב שלו. אבל זה לא אומר שקפיטליזם צריך להביא איתו חברה כשועה ועוני ושחיקה נוראית של מעמד ביניים. כשאתה משהו את הקפיטליזם ואומר שהשוק יקבע, אז זה ווועה".

הבעיה של פריז

ישר גדל בלב הבהומה של תל אביב ולדבריו אוהב את העיר הזאת אהבת נפש.

כשילד גדל בתל אביב בקומה ה-20, הוא עדיין גדל בתל אביב?

"בטח. תחשוב שבתל אביב הקטנה היו בתים של שתי קומות והיו שואלים אותך את השא-ל הזה: "הוא על בניין 12 קומות. עכשיו בגלל שזה 26 זה כבר לא תל אביב? אני לא מבין למה יש כזאת התנגדות לזה שאפשר לגור בכל כך הר-בה מפלסים באוויר".

תנסה להבין.

"בגלל שהבניינים הראשונים היו של עשירים".

אז זה קיבעון?

"כן. אתה נוסע בארץ, מנתניה צפונה עד עכו, מלא מגדלים של 30 קומות. בחדרה, באולגה, בקריות, בנו עשרות מגדלים של 30 קומות, לא יוקרה ולא כטיח. זו סתם סטיגמה מטופשת.

המשך מהעמוד הקודם

השיער מקדימה כבר לא מה שהיה פעם אבל מאחור ארוך עד הכתפיים.

תפתח חלון

"ישר אדריכלים" הוא אחד המשרדים הגדו-לים והעסוקים במדינה. בין הפרויקטים שלהם: שוק בצלאל החדש, פרויקט שוק העלייה, מגדל נוה נוף בכת-ים (42 קומות), מגדל W בפארק צמרת (46 קומות), מגדלי תוצרת הארץ (ToHa) שעיצב רון ארד (29 ו-63 קומות), וגולת הכות-רת: "מגדל 120" במתחם הבורסה ברמת גן שק-רוי על שם 120 הקומות שצפויות לו.

עכשיו משבר הקורונה מטיל על ענף הבנייה צל גדול יותר מהמגדל ברוטשילד 1 (32 קומות). המשבר מאיים להשאיר בנייני משרדים ריקים, אבל ישר מתעקש שהכל כשורה. "לא נעצר שום דבר. אני לא אגיד לך שכרגע מתחילים לבנות פרויקטים של משרדים חדשים, אבל בהחלט מת-כננים ועושים תב"עות (תוכנית בניין עיר) שנו-תנות את הזכויות. אין עצירה חכרות האלה".

החברות התרגלו לעבודה מהבית. מדברים על שינויים לטווח ארוך באופי העבודה.

"אני לא חושב שזה יביא קץ לעניין של בנייני משרדים. בהחלט יכולה להיות השפעה לטווח קצר ואולי גם יותר ארוך לגבי המקום שכל חב-רה תקצה לעובדים. אם יש לה מאה עובדים היא תיקח מקום רק ל-60 כי 40 עובדים מהבית. עדיין היא תצטרך מקום ל-60. אנשים עובדים ותמיד צריכים לעבוד. כשהתחילו להיות פריילנסרים בבתי קפה או התפתח WeWork. כל פעם יש מנהגים חדשים ומתקבלת תשובה מהעולם הזה". לדבריו, ההשפעות המשמעותיות של הקו-רונה הן שינויי עומק בחברה. "אחרי מלחמת העולם השנייה, ההשפעה הכי גדולה על החיים במערב זה שנהייתה מדינת הרווחה. אני חושב וגם מקווה שהמגפה הזאת תביא לאיזה שינוי בממד הסולידריות בין בני האדם. המגפה הזאת הוציאה הרבה דברים מכווערים שיש בחברה.

23.89x27.52	5/6	עמוד 18	הארץ - גלריה	22/01/2021	75954636-5
רני רהב יחצ - 566					

המשך מהעמוד הקודם

כמות היא איכות? דן הנדל

אבנר ישר נמנה עם קבוצה מצומצמת של אדריכלים שמוכרת לציבור הרחב ובתוך כך גם לקהילת היזמים שמספקים למשרדו את עיקר העבודות. כתוצאה מכך המשרד הוא אחד המשרדים המצליחים בישראל מבחינת מספר העבודות, היקפן והשפעתו על הסביבה הבנויה. האדריכלות שהמשרד מייצר היא ביטוי הולם לציטייטיסט של השוק הפרטי בישראל: טכנולוגית, שרירית ונוכחת, ומעדיפה עומס על צמצום. לעתים הגישה הזו מובילה לפרויקטים מובחנים ומוצלחים מאוד. פרויקט מיקרוסופט בהרצליה פיתוח, למשל, מצליח לשלב חזית שנראית כרמפה מדורגת בצד אחד וגשרי פלדה מסביביים שמחברים גושי בניינים בצד השני ולעטוף את כל זה בקירות מסך שיוצרים תחושה מונוליתית בריאה. אולם התצוגה של ב.מ.וו ומיני על מחלף לה גוורדיה בתל אביב, אולי הפרויקט האלגנטי ביותר של המשרד בשנים האחרונות, זהר באור נגהות של תאורה מיוחדת דרך לוחות זכוכית גבוהים במיוחד והצליח לייצר הומאז' קצר מועד (מעל הפרויקט נבנה מאז מגדל) לפרויקט הזכוכית נמוכי הקומה של המודרניזם האמריקאי. אל מול זה יש מקרים כמו מגדל ב.ס.ה. בבני ברק, או הבניינים בפרויקט השוק הסיטונאי, שבהם התוצאה עשויה להיות קשה לצפייה וגם למגורים. דווקא בפרויקט מכריע בהתפתחות של המשרד, מגדל ToHa שתוכנן בשיתוף פעולה עם המעצב רון ארד, התוצאה מאכזבת כמעט כפי שהיא נוכחת במרחב העירוני. מעבר לשאלות של אסתטיקה של חזיתות, התכנון הבעייתי של הקומות ישפיע על התפוסה שלהן עוד הרבה אחרי הקורונה.

בחברה הישראלית בעידן הקפיטליזם המאוחר יש שני עקרונות יסוד מובילים: האחד: כמות זו איכות, והשני: עם הצלחה לא מתווכחים. ישר אדריכלים הם דוגמה טובה להתגשמות של העקרונות האלו בתחום האדריכלות. ובכל זאת, משרדי אדריכלים שהתמחו בעבודה עם המגזר הפרטי, כגון משה צור או (בדור הקודם) יסקי-גיל-סיוון, השכילו לנתב את הרצונות של היזמים דרך האובססיות האדריכליות שלהם וליצור על ידי כך שורה של פרויקטים ייחודיים שנכנסו לפנתאון המקומי. אצל ישר אדריכלים זה קורה, אבל לעתים רחוקות מדי. יש לקוות שבפרויקטים הרבים שעוד יבואו, האיכות תשכיל להדביק את הכמות.

חושב שגנבתי את זה ממישהו. כשהתחלתי לה צליח כשהוא עוד היה בחיים, הוא לא השתולל מאושה אבל הוא היה איש מקסים. באמת, איש מאד חכם, איש ספר ותרבות ונשים מתו עליו, דמות מאוד כריזמטית ולמדתי ממנו המון. ולפ" עמים חסר לי שאני לא יכול לדבר איתו". כשישר היה בן שלוש ההורים שלו התגרשו, דבר חריג בתקופה ההיא, גם בכוחמה. "הייתי היחיד בכיתה עם הורים גרושים. 'משפחה הרוי' סה' קרא לנו המנהל".

איך היה הקשר עם אמא שלך?
"לא פחות מורכב. גם היא היתה אשה מאוד כריזמטית".

זמרת אופרה זה אומר דיווה גם בחיים?
"כן, בהחלט. היא היתה מאוד ריכוזית בתש"ו-מת לב. אבל היא היתה אמא טובה".

אנחנו מדברים על דיווה. יש דימיון ביינה לבין רובינתי?
"לא. אההה, אם רוצים בכוח - כוכבת קולנוע דיווה אופרה או יש דברים משותפים, אבל הן לא מזכירות זו את זו באישיות. אבל אולי אמא שלי הכשירה אותי לחיות עם נשים חזקות. למ" דתי לא לפחד מהן".

אבנר ישר הפך את המשרד הקטן של אביו

לאימפריה אבל בברנזה האדריכלית הוא לא מור ערך כמו אביו ונתפש כמי שבונה מגדלים שטא" ציים ומתגמש יתר על המידה מול יומים שרר" צים למקסם רווחים. "היכולת שלו להפוך משרד שהיה יחסית קטן ולהביא אותו לכמויות בנייה ותכנון שיש לו היום זה הישג עסקי", אומר חר" קר אדריכלות, "זוהי לא פשוט. לא קל להרוויח מאדריכלות. טביעת האצבע של המשרד במרחב עצומה, אבל קשה להגיד מה האגנדה האדריכ" לית של אבנר ישר. גם ביחס למשרדים אחרים בגודל שלה". אדם אחר בתחום מגדיר את זה ביתר דיפלומטיות: "האגו האדריכלי שלו לא בחזית".

כשאבנר ישר נשאל על המורשת האדריכלית שישאיר אחריו הוא מביט למעלה, לאיוו נקודה במעלה הקיר או אולי בהיסטוריה ואומר: "שמע, אני חושב על החיים כעל נהג. כל אחד בא לעו" לם הוה וחושב שהוא המציא אותו ושהוא יש" נה אותו ושהוא ישאיר את חותמו ואחרי פעול" תו העולם יהיה שונה. זה לא בדיוק ככה. זה נהר של אנשים שנולדים ושמתים ומשתלבים לתקו" פה מסוימת בורם הוה ואו נעלמים. זה בסדר. אז כל העיסוק הוה בנצח ובמורשת לא מדבר אלי. אני עוסק בעכשיו ובשנים הקרובות, כי מה שאני עושה ייעלם גם. בניין עומד 200 שנה, הוא

לא עומד 2,000 שנה". אלברט שפר (האדריכל הנאצי) תיכנן מב" ניס אללף שנה.

"אלברט שפר והבוס שלו היו מונעים מאנג. אני לא אלברט שפר. הוא רצה לעשות את הדום הכי גדול בעולם והשדרה הכי ארוכה. לא עניין אותו הגרמנים המסכנים שיעמדו בדם הזה ויהיו שם 7 מעלות מתחת למה שבחורף". קולגות שפנינו אליהם לא ששו לדבר, לא דב" רים טובים ולא רעים, גם לא בעילום שם. עולם האדריכלות הוא עולם קטן ושיתופי הפעולה בו רבים. גם צרות העין. הארכיטקט פיצו קדם אומר: "אבנר הוא איש של אנשים וזה מאוד עוזר לו כא" דריכל. הוא מצליח, מאוד. ולמרות כל זה, הוא נשאר אותו אבנר, הוא אכפת, הוא סקרן, הוא שואל את השאלות. יש בו משהו נורא לא יהיר". הטענה היא שהמשרד שלו הולך יותר מדי לקראת היזמים.

קדם: "אני לא חושב שהאמירה הזאת נכ" נה. האגדה הרומנטית הזאת שאתה יכול לא ללכת עם היום, היא כנראה לא קיימת. יומים הם חלק מהמשוואה של ההתפתחות האדריכ" לית האורבנית ואם יומים לא מרוויחים או לא יהיו פרויקטים".

"יש לו תשוקה מאוד גדולה למקצוע, הוא לא ציני", אומר הארכיטקט אמנון רכטר, שגם מיוחד עם ישר. "אני לא הייתי מסוגל לשלוט בכמות כזאת של פרויקטים. בתקופה הזאת שלנו, של חברה הייפר-קפיטליסטית, הוא עם עמוד הש" דרה שלו מצליח לא לאבד שליטה. אי אפשר לעשות הכל טוב, אבל יש לו אחוז הצלחה יח" סית גבוה. לא כל הפרויקטים באותה רמה, אבל ביחס לכמות העבודה, הפרויקטים מאוד מוצל" חים. אם הייתי יום שרוצה לבנות מגדל מגורים או משרדים, הייתי פונה אליו".

אבנר ישר מספר על סביבת עבודה מפרה ותכרית במשרד. אנשים שעבדו שם בעבר יוד" עים לספר גם על צעקות מבהילות ממש שיכו" לות להגיע מחדר הבוס. ישר, עם עגיל היהלום והחולצות הצמודות, לא נראה כמי שמנסה לב" רוח מדימוי האלפא מיייל.

אמרו לי שיש אנרגיה מאוד גברית פה במשרד.
"האמת שיותר מחצי מהעובדים במשרד הוה הן נשים. אנרגיה גברית? אני לא יודע מה בדיוק זה אומר, אבל זה בטוח לא טוב".

לא אמרו לך את זה כמחמאה. אם היו אומ" רים שיש אנרגיה נשית היית אומר 'וואו, באתי לראות איך מאצ' כמוך מנהל משרד עם אנר" גיה נשית'. או זה היה טוב".

אז המאצ'ו זה לא רק דימוי?
"המאצ'ו זה רק דימוי. לגמרי. אני מאצ'ו מור" שי בפנים. אני בכלל לא מאצ'ו. טוב, אני קצת מאצ'ו אבל תשמע, אתה יכול להיות מאצ'ו בה" תנהגות שלך אבל כשאתה עוסק במקצוע שלך ואתה עושה דברים שאתה חושב שיש להם מש" מעות, אז אני לא בא לא בתור מאצ'ו ולא בתור לא מאצ'ו. אני בא בתור אדריכל, שבא ומנתח, שיש לו ערכים, שיש לו אחריות. זה אולי נשמע לא אמיתי אבל זה ככה".

בלגן במשרד
כשעה שש בערב, אבנר ישר עומד ברחוב ומעשן יחד עם שני אדריכלים צעירים מהמשרד

איך זה עבד?
"זוהי לא היה פשוט. אלה לא שנים מתקתקות".
הבדלי גישות?
"הבדלי אופי אולי. ואני מאוד רצינית, אמר" תי לו, 'למה אנחנו ככה? בוא נעבוד ביחד' והוא לא רצה. זכותו. זה חישל אותי".
היה לך ברור מגיל אפס שאתה הולך להיות ארכיטקט?
"אמא שלי היתה זמרת אופרה, אבא שלי היה ארכיטקט או כביכול זה או שאני אהיה זה, או שאני אהיה זה".
חשבת להיות זמר אופרה?
"לא זמר אבל חשבתי להתעסק במוזיקה. זה היה תמיד חלק מהחיים שלי, שמעתי את אמא שלי שרה כשעוד הייתי ברחם. אבל הלכ" תי ללמוד פסיכולוגיה בכלל. אמרתי שאני צריך לחפש לי את דרכי העצמאית ואתה רואה איך נגמר הסיפור".

היתה לו שמחת ניצחון שבחרת במקצוע שלו ולא של אמא?
"אם כן, הוא השכיל להסתיר את הסיפוק הוה. תשמע, אדם מת אי אפשר לדבר בשמו, בטח לא דברים לא כל כך נעימים, אבל אני חר" שב שבאישוהו מקום הוא פחד ממני, אני אימתי עליו. אריה צעיר בא... אני לא יודע".

ישר מגלגל לעצמו סיגריה ומצית אותה. "תראה, אבא שלי לא עודד אותי אף פעם בשום דבר, אז אני חושב שהמורא שלי ממנו... אני בכ" לל לא הרשיתי לעצמי לחשוב שאני טוב ושאני יכול לעשות ציור ולהראות לו. עד כדי כך הוא היה ביקורתי. אז יכול להיות שכילד פשוט פחדתי מהכישלון. אני חושב שחלק מהרצון שלי להיות ארכיטקט זה להיות יותר קרוב לאבא שלי ולהיות כמו אבא שלי, כי הערצתי אותו בתור ילד ובתור נער ובסופו של דבר זה לא קירב אותי אליו".

ב-1995 יצחק ישר עזב את המשרד שכבר לא היה שלו. כעבור עשר שנים הגיעה הצמיחה הג" דולה. היום "ישר אדריכלים" מעסיק 80 עובדים. ישר מספר שבזמן המיתון של האינתיפאדה הש" נייה הוא נשאר עם שישה עובדים בלבד והגיע למצב שגם להם לא הצליח לשלם משכורות. ברגע כזה אתה חושב שאולי תצטרך לס" גור את המשרד?

"מעולם לא עברה לי מחשבה כזאת. מהרגע שהתחלתי ללמוד אני כמו קטר על פסים. נחוש. אני חושב שחלק מזה שהמשרד הצליח נובע מה" נחישות הזאת. אין דבר אחר. זה החיים שלי".
מה אתה חושב שאבא שלך היה אומר אם הוא היה רואה את המשרד היום?
"אני חושב שהוא לא היה מאמין. הוא היה

רמה סמסונוב. אמא דיווה
צילום: אלבום משפחתי

יצחק ישר. חש מאוים
צילום: אלבום משפחתי

רובית אלקבץ. צל גדול
צילום: Francois Guillot / AFP

עדי עיני. בלי פחד
צילום: נדב יהלומי

26.2x27.86	6/6	עמוד 20	גלריה - הארץ	22/01/2021	75954637-6
דני רהב יחצ - 566					

המשך מהעמוד הקודם

שלו. מרחוק זה נראה כאילו הבוס מנצל הפסקת סיגריה כדי להתיידד עם העובדים. "תכיר", הוא אומר, "אשתי והבן שלי".

בנוסף לתאומים עמרי ושאלמה, בני שמונה וחצי, ילדיו מרונית אלקבץ, לישר יש שלושה ילדים מגישאים קודמים: תות, בת 36, עורכת דין שחיה בניו יורק; תרה, בת 30, גננת ברמת גן (ממנה יש לישר גם שלושה נכדים); ותא, בן 29, ארכיטקט שעובד עם אביו, דור שלישי במשרד. בספטמבר התחתן ישר עם עדי עיני, בת 34, ארכיטקטית שעובדת במשרד בחמש השנים האחרונות.

"עדי מנהלת את הסטודיו האורבני והבן שלי תאי עובד בסטודיו, או אנחנו חולקים הרבה שעות מעוגות ביחד. זה כיף גדול. אני מתפלל על אבא שלי שהוא לא נהנה מזה, אבל אני נהנה מזה. אבא שלי היה מאוים, אני החלום שלי זה שהבן שלי יהיה הארכיטקט הכי מפורסם בעולם, שגידו עלי 'אתה האבא של תאי'".

במשך שש שנים חי ישר עם רונית אלקבץ. הוא ליווה אותה לאורך ההתמודדות שלה עם

של בילויים, לכלות בכיף את מה שנשאר מהחיים. אבל החלטתי שזה לא מתאים לי. אני רוצה משפחה חדשה עם ילדים חדשים. ואז התחיל הרומן הנהדר עם עדי. אני חושב שיש קשר בין מה שאנחנו רוצים למה שקורה לנו".

יש אנשים שאוהבים להתכנס במעמד קורבני.

"אחרי שרונית מתה נשארתי עם שני ילדים קטנים בני ארבע. הבנתי שהדרך שאני אתיחס למוות הזה זו הדרך שהם יתייחסו אליו. אובדן של אמא זה דבר לא פשוט. ההתייחסות שלי לחיים היא חיובית, אופטימית. היה נהדר שהייתי איתה אבל זה נגמרה. ההתייחסות הזאת גם גרמה לילדים להיות חיוביים. האובדן קיים, אף אחד לא מתכחש אליו, אבל זה לא מה שמוכיל. החיים הם מה שמוכיל.

"אני יכול לבחור להסתכל על הדבר הנפלא הזה שקרה לי בחיים, או להסתכל על זה שהיה לי דבר נפלא בחיים ולקחו אותו. בחרתי מההתחלה בדרך הראשונה. לא התמקדתי באובדן, התמקדתי במה שכן קיבלתי. קיבלתי את הילדים. אני נוסע עם עדי לאמא של רונית בשבת, יש קבלה הדדית יפה וטובה. הנהר הזה

"הרבה חברויות השתנו ולקח לי זמן להתרגל לסיטואציה הזאת, בהתחלה אפילו כעסתי, מתוך עלבון, ואז הבנתי שאוקיי, זו בחירה שלי ושל אבנר. גם אנחנו היינו צריכים קצת למצוא את מקומנו החדש במשך".

היתה מחשבה שאולי לא נכון שתמשיכו לעבוד ביחד?

"אני כל הזמן חושבת שאולי כשבילי עדיף לעבוד, אבל אני לא רוצה להחליט החלטות על בסיס פחד. בגלל שהתחלתי יחסים אני צריכה לשנות את כל החיים שלי? אני אעשה את זה אם אראה שזה גוול לי יותר מדי אנרגיה. אבל בסדר, התחנתי ואינשאללה יהיו תיקף ילדים ואז עוד פחות יעניין אותי מה חושבים אנשים אחרים".

את מרגישה שאת צריכה להתמודד עם הצל של רונית?

"עם רונית אני מאוד שלמה. היא מאוד חלק מהבית. אני סוג של מגדלת את הילדים שלה, אנחנו הולכים לאכול אצל המשפחה שלה, מבחינתי הם המשפחה שלי. עם רונית אין לי איוה קונפליקט. זה בעיקר הדברים מבחוץ. כשרואים אותי אומרים שאני דומה לה, תמיד ישנה ההשוואה. בסך הכל אני

"אם היה אכפת לי מה יגידו לא היית עושה את זה. כי מעטים אלה שאמרו 'אה, איוה יופי. ברכות! ממש לא מעניין אותי'".

אני מניח שהרבה בירכו אבל לא התכוונו לזה.

"הרבה גם לא בירכו בכלל".

אמרו לך משהו?

"אף אחד לא הטיח בי שאני... תראה, זה מאורע יוצא דופן, אוקיי? אני מכבד את זה. אבל אני וגם עדי, שמבחינתי זה עוד יותר חריג מאשר מבחינתי בגלל הגיל – אני יכול להגיד בשם שנינו שלא כל כך מעניין אותנו מה אומרים".

איך זה התקבל פה במשרד?

"לא פשוט. אתה מכיר את הסיפור עם הגבינה שמוזים, 'מי הויו את הגבינה שלי?' פה אני הויתי את כל המחלבה".

שזה אומר?

"תראה, זה אירוע חריג שלא מומלץ לארגון נים שמעוניינים בשקט תעשייתי".

כמנהל קיבלת החלטה לא נכונה.

"אני לא ילד קטן. היה ברור לי שאני עושה משהו שיש לו השפעה, שעושה גלים. אבל מכיוון שהרגשתי שאני עושה מה שנכון לחיי ולחיייה של עדי, זה נתן כוח להתמודד עם הגלים האלה ולצלוח את זה".

עבר לך בראש שאתה עושה משהו לא בסדר?

"ברור".

זה לא חוקי הרי.

"זה כן חוקי. זה לא חוקי במוסדות מדינה, במשרדים ממשלתיים".

אלה יחסי מרות.

"זה לא חוקי אם אני משתמש במרות שלי להשיג משהו שלא הייתי משיג אילו לא המרות. אם עדי היתה הולכת ואומרת לשוטר שאני מתחיל איתה ואני הבוס שלה, הייתי בצרות גדולות".

או אם היא לא היתה נענית להתחלה שלך?

"לא התחלתי איתה בצורה שמתחילים עם בחורה. לקח הרבה זמן. לא חששתי שזה לא חוקי, כי זה חוקי כששני הצדדים רוצים, אבל חששתי מהפרש הגילים, מאוה. מה, אני משוגע? מה פתאום שהיא תרצה אותי בכלל. יותר חששתי שהיא לא תרצה אותי מאשר מיחסי מרות. ואני לא חושב שזה חל אם מתחננים. קשה לי להשתמש ב'חנות מרות'".

קראתי פעם ספר על כוכבת קולנוע שנהרגת בתאונת דרכים. מתואר שם איך בן הזוג שלה, שנשאר בחיים, לא מסוגל לצפות בסרט טיים ובתמונות שלה בעיתון והוא ממש בורח מהעיר כשמפיעות כרזות. אתה מסוגל לצפות בסרטים של רונית?

"תראה, רונית לא נהרגה בתאונת דרכים. היא היתה חולה שנתיים וחצי, סרטן קשה. הפרידה ממנה לא קרתה בין לילה. אני הבנתי די מהר כשהיא חלתה שהיא חולה בצורה שהיא לא במיוחד אופטימית. היא נאבקה והצליחה לחיות שנתיים וחצי, שזו גבורה גדולה עם המחלה שהיתה לה בכל הגוף. הפרידה ממנה היתה ממושכת, זה תהליך. כשהיא נעלמה מהעולם אני כבר איכשהו הייתי מוכן לזה. גם בגלל הילדים, אני צריך להביא את עצמי למצב שאני מתפקד טוב ואני לא שבור בשנים האחרונות לא יכולתי לראות שום דבר מהסרטים שלה. עכשיו אני חושב שאני יכול. אני בטוח שאני יכול. אבל אני לא בטוח שזה יהיה לי במיוחד נעים".

חזיאון תל אביב (מימין) ודיזינגוף סנטר, בניינים בתכנונו של האב יצחק ישר. התמונה במבני ציבורי צילומים: אייל טאוב, Itayba

בווגיות וברור שאני לא רוצה שישו אותי לאף אחת, אבל אין לי בלבול בזה, מה המקום שלי במשפחה ומה אני שלמה איתו ומה מגיע מבחוץ. לפעמים זה מעצבן או חסר טקט, אבל וואלה בסדר".

ישר ועיני עברו יחד לדירה שכורה במבנה באהאוס נמוך ברחוב קטן ושקט במתחם בול.

"לא במגרד", מנדבת עיני את האינפורמציה המבקשת עוד לפני שנשאלה. "נכנסנו לדירה חדשה כי לא רצינו להסתובב בהרגשה שאני מצטרפת לו לחיים. רצינו להתחיל מהתחלה".

הם התחננו בזמן הסגרה האירוע עצמו היה כמעט ספוגני. זה קרה בדירה שלהם בשכונת בול ונכחו רק החתן, הכלה, רב אחד ועוד אחד מאולתה. גם השמלה הלבנה והחופה היו מאולתרות. מיני מום דרמה. הדרמה הגדולה נשארה בחדרי המשך רד ברחוב טשרניחובסקי. ישר אומר שהוא שמח לעבוד עם אשתו ושאינו סיבה שהם יפרידו כר חות. "כל דבר שהוא אחר, קצת מאתגר. אבל זה לא אומר שזה רע או שצריך להיבהל".

כמה במעריך החשיבה שלך נכנס השיקול של מה יגידו?

של החיים נמשך. אנשים באים, אנשים הולכים. מה שקורה לך לא כזה מעניין, השאלה מה אתה עושה עם זה".

כשמישהי מתחנת עם אלמן, תמיד הדמות של האשה המנוחה קיימת איפשהו ברקע, מאיימת. על אחת כמה וכמה כשזאת רות נית אלקבץ.

"אתה צודק. כאן נכנסת האישיות הנהדרת והמופלאה של עדי והיכולת שלה להכיל את זה ולא להרגיש מאוימת".

"באיזשהו שלב הבנתי שאני מאוד מחבבת אותך", מספרת עיני איך זה התחיל. "אני מאוד מעריכה אותך, את הדרך שלו. הוא בן אדם כזה נורא גדול וחזק אבל תכלס הוא בן אדם מאוד רגיש, הוא מתלהב ממה שהוא עושה וזה הקסים אותי. יצא שדיברנו על זה ואז כבר אי אפשר היה לחזור אחורה".

זה יכול להיות צעד מפתח.

"אני חושבת ששנינו מאוד לא מפתחים לחיות את חיינו. המחשבה לא לצאת עם מי שאתה רוצה בגלל איזשהו פחד, זה קצת באסה".

איך זה התקבל במשרד?

הסרטן וכל זה בזמן שיש בכית תאומים קטנים. הם היו בני ארבע כשאמא שלהם מתה. הקשר החדש שלו עם עיני ניצת כעבור שלוש שנים. במסיבת פורים משרדית הם איפשרו לעצמם להשתחרר והתוודו זה לזה שיש ביניהם רגשות שחרי רגים מאלו של בוס ומנהלת סטודיו. בספטמבר האחרון התחננו.

דימיינת שבשלב הזה תהיה נשוי שוב?

"לא. החלטתי לא להתחנן אף פעם יותר אחרי שרונית מתה. הופתעתי מאוד. עדי עבדה במשרד קודם אבל לא כל כך היה לי קשר איתה ואז התחיל הקשר ומהר מאוד רצינו להתחנן ורצינו תי משפחה חדשה. היא לגמרי סחפה אותי לעולם חדש ויש לי זכות גדולה לזכות באפשרות כזאת. החיים מלאים הפתעות וצריך לדעת לקבל אותן. כשזה קרה אני הבנתי שכל מה שהייתי לטני קודם לא רלוונטי".

איך היה להתחיל מהתחלה?

"אחרי שנהייתי אלמן כמעט כל השנים הייתי לבד. באיזשהו שלב התחלתי קצת לצאת עם נשים פחות או יותר שמתאימות לגיל שלי לפי המוסכמות. הפוטנציאל של זה היה נראה לי של זוגיות